

УДК 378:356:355

Єгор ХАЛЮЗОВ

*здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового рівня (доктор філософії з Права)
Національного аерокосмічного університету ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: y.s.khaliuzov@khai.edu, ORCID: 0009-0006-3912-5398*

Науковий керівник

Василь ОСТРОПЛЕЦЬ

*кандидат юридичних наук, старший дослідник, доцент кафедри права
гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету
ім. М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: ovr1967@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0378-4253*

СЕКТОР ПРАВОСУДДЯ ЯК СКЛАДОВА КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Анотація: у доповіді розглянуті проблемні аспекти доповнення об'єктів критичної інфраструктури судами та установами правосуддя для подальшого захисту їх безперешкодного функціонування, визначені обов'язки Державної судової адміністрації України як секторального органу сфери правосуддя щодо формування конкретного переліку об'єктів критичної інфраструктури, пов'язаних зі здійсненням правосуддя та критерії визначення підприємств, які є критично важливими для функціонування системи правосуддя.

Ключові слова: критична інфраструктура, правосуддя, Державна судова адміністрація України, судовий захист.

JUSTICE SECTOR AS A COMPONENT OF CRITICAL INFRASTRUCTURE

Abstract: This report discusses the problematic aspects of complementing critical infrastructure facilities with courts and justice institutions to further protect their unimpeded functioning, defines the responsibilities of the State Judicial Administration of Ukraine as a sectoral body of the justice sector to form a specific list of critical infrastructure facilities related to the administration of justice and the criteria for determining enterprises that are critical to the functioning of the justice system.

Keywords: critical infrastructure, justice, the State Judicial Administration of Ukraine, judicial protection.

Здійснення правосуддя є необхідною складовою для функціонування і розвитку правової та демократичної держави. Незважаючи на складні умови воєнного стану, право на судовий захист порушених прав і свобод повинно бути забезпечено та гарантовано державою.

Нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено, що в умовах правового режиму воєнного стану суди, органи та установи системи правосуддя діють виключно на підставі, в межах

повноважень та в спосіб, визначені Конституцією України та законами України. Повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені [6].

Внаслідок пошкодження та зруйнування об'єктів інфраструктури і будівель судів, відключень електроенергії, теплопостачання, відсутності генераторів та інших систем накопичення електроенергії дуже складно забезпечити безперервне функціонування судів та своєчасний розгляд справ. Вказані обставини можуть призводити до порушення права на судовий захист, неможливості в повній мірі судами здійснювати правосуддя та як наслідок виникає порушення встановлених процесуальних строків розгляду справ тощо.

З прийняттям Закону України «Про критичну інфраструктуру» було визначено правові та організаційні засади створення та функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури, що є складовою законодавства у сфері національної безпеки, положеннями зазначеного Закону України встановлено життєво важливі функції та/або послуги, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України, до яких належать, серед іншого, і правопорядок, здійснення правосуддя, тримання під вартою [4].

Водночас, сектор правосуддя був відсутній у перших редакціях Переліку секторів критичної інфраструктури, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1109 [1].

Питання доповнення зазначеної постанови сектором правосуддя неодноразово підіймалось суддівською спільнотою, але лише 16 грудня 2022 року Кабінетом Міністрів України було доповнено перелік секторів критичної інфраструктури сектором «Правосуддя», секторальним органом визначено Державну судову адміністрацію України [2].

Порядком віднесення об'єктів до критичної інфраструктури передбачено, що секторальні органи у сфері захисту критичної інфраструктури, використовуючи перелік секторів критичної інфраструктури, ідентифікують об'єкти критичної інфраструктури своїх секторів (підсекторів) критичної інфраструктури. Відомості про об'єкти критичної інфраструктури, що віднесені до I, II, III і IV категорії критичності, вносяться секторальними органами у сфері захисту критичної інфраструктури до секторальних переліків об'єктів критичної інфраструктури, які ними складаються та ведуться. Секторальні органи у сфері захисту критичної інфраструктури складають переліки всіх об'єктів критичної інфраструктури своїх секторів (підсекторів) критичної інфраструктури, що віднесені до I, II, III і IV категорії критичності.

Секторальні органи подають уповноваженому органу з питань захисту критичної інфраструктури переліки об'єктів критичної інфраструктури для формування зведеного переліку об'єктів критичної інфраструктури, що затверджується Кабінетом Міністрів України [2].

Таким чином, на Державну судову адміністрацію України як секторальний орган сектору «Правосуддя» покладений обов'язок скласти перелік конкретних об'єктів – судів та установ системи правосуддя, що підпадають під критичну інфраструктуру та подати зазначений перелік до Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України як уповноваженому органу з питань захисту критичної інфраструктури.

16 березня 2023 року Державна судова адміністрація України своїм наказом затвердила критерії визначення підприємств, які є критично важливими для функціонування системи правосуддя в особливий період, підприємства, що мають важливе значення для функціонування системи правосуддя в особливий період, якщо вони відповідають хоча б двом або більше з таких критеріїв:

1) мають важливе значення для здійснення правосуддя та надання доступу до нього, перебувають у сфері управління Державної судової адміністрації України;

2) здійснення забезпечення функціонування та кіберзахисту інформаційних, автоматизованих систем, реєстрів, баз даних, обов'язковість впровадження і використання яких передбачена процесуальним законодавством, іншими законами та нормативно-правовими актами, реалізацію яких забезпечує ДСА України;

3) залучені до реалізації проектів міжнародної технічної допомоги, які впроваджуються в установах органів правосуддя;

4) розмір середньої заробітної плати застрахованих осіб-працівників підприємств, установ, організацій, що здійснює діяльність у сфері правосуддя, за останній календарний квартал повинен становити не менше розміру середньої заробітної плати по країні за IV квартал 2021 р. (відповідно до даних Держстату, що підтверджується довідкою);

5) виконання робіт та надання послуг для органів в системі правосуддя на підставі договорів (угод, меморандумів, контрактів), укладених на строк не менше шести місяців;

6) надання послуг, що забезпечує потреби судів, органів та установ у системі правосуддя, відсутність яких може призвести повну зупинку доступу до електронного правосуддя [3].

Разом з цим, у рішенні Ради суддів України № 36 від 30.08.2023 року (далі – Рішення) констатовано, що: «...ДСА України провалено роботу з

віднесення судів України, органів та установ до об'єктів критичної інфраструктури, адже станом на даний час Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України не отримувала від ДСА України секторальний перелік об'єктів критичної інфраструктури, тобто, перелік судів та установ системи правосуддя, які мають бути віднесені до таких об'єктів. ДСА України не провела жодних консультацій з Радою суддів України з приводу відмови від виконання чинного законодавства України з віднесення судів України до об'єктів критичної інфраструктури. Жодних інших ефективних рішень (можливо і альтернативних), яким чином забезпечити належні умови праці судів України в умовах тривалих відключень приміщень від електроенергії ДСА України досі не запропоновано...» [5].

Слід звернути увагу, що у зазначеному Рішенні наголошується на тому, що Раді суддів України невідомо, щоб ДСА України розроблялись якісь заходи задля запобігання можливим негативним наслідкам можливого блекауту, в тому числі шляхом закупівлі генераторів та/чи систем зберігання енергії. Також ДСА України не опрацьовано питання, чи сам факт віднесення певного суду/установи системи правосуддя до об'єкту критичної інфраструктури, з огляду на додаткові завдання та обов'язки, які виникнуть у операторів об'єктів критичної інфраструктури, міг би бути додатковим аргументом для виділення додаткових коштів від Уряду для забезпечення роботи таких об'єктів в умовах воєнного стану [5].

Підсумовуючи, зазначаємо про те, що на теперішній час досі залишається невирішеним питання практичної реалізації вимог законодавства щодо включення об'єктів сектору правосуддя до критичної інфраструктури, оскільки не був поданий чіткий перелік судів та установ системи правосуддя з метою подальшого їх внесення до реєстру критичної інфраструктури. Таким чином, уповноваженим органам слід у пріоритетному порядку розробити та подати перелік судів та установ системи правосуддя, що відповідають критеріям, які слід віднести до критичної інфраструктури з метою подальшого їх захисту та забезпечення усіма необхідними засобами безперешкодного функціонування та як наслідок можливості забезпечення державою дотримання прав на справедливий та своєчасний судовий захист.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 р. № 1109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

2. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1109 : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1384-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

3. Про затвердження критеріїв визначення підприємств, які є критично важливими для функціонування системи правосуддя в особливий період : Наказ Державної судової адміністрації України від 16.03.2023 р. № 133. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/N_133_23.pdf (дата звернення: 06.11.2023).

4. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 р. № 1882- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

5. Про організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади : Рішення Ради суддів України від 30.08.2023 р. № 36. URL: <https://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-36-vid-30082023-p-af1d78172b.pdf> (дата звернення: 06.11.2023).

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 06.11.2023).

УДК 342

Юлія ХЛИСТУН

здобувач освіти першого року навчання, спеціальність 081 - Право, третій науковий рівень доктор PhD кафедри права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. С. Жуковського "Харківський авіаційний інститут", м. Харків, Україна, e-mail: hlystunjulia@gmail.com, ORCID: 0009-0000-5016-8694

ПРАВОСУДДЯ ЯК СЕКТОР БЕЗПЕЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЙОГО БЕЗПЕКА

Анотація: У вказаній темі викладено бачення щодо поняття критичної інфраструктури, та його об'єктів. Зазначено, що правосуддя відносено до сектору критичної інфраструктури, та зазначені повноваження ДСА як органу у сфері його захисту, та висловлена позиція, що якщо конкретний суд увійшов до об'єкту критичної інфраструктури, то обов'язки щодо забезпечення його захисту покладаються фактично на операторів критичної інфраструктури, тобто в тому числі і на сам суд та на територіальні управління ДСА, що тягне за собою створення спеціального апарату, фахівці якого повинні проводити аналіз існуючих загроз та ризиків, та розробляти відповідні рекомендації щодо захисту об'єкту інфраструктури.

Ключові слова: критична інфраструктура, об'єкти критичної інфраструктури, сектор критичної інфраструктури, правосуддя, оператор критичної інфраструктури.

JUSTICE AS A SECURE INFRASTRUCTURE SECTOR AND ITS SECURITY

Abstract: The specified topic outlines the vision of the concept of critical infrastructure and its objects. It is noted that justice belongs to the sector of critical infrastructure, and the powers